

Kanal ve Boru İnşaatlarında Kauçuk Kalıplar

Çeviren :
Erol F. KALAYCIOĞLU
İng. Yük. Müh.

Beton içindeki bacımlerin teşkil edilmesinde kullanılan Kauçuk Kalıplar iki çeşittir.

EIA - Kauçuk kalıpları sert iç takviyelidir büyük çekme kuvvetlerini alabilir, 200 ilâ 3000 mm Ø çapları arasında istenilen muhtelif uzunluk ve çaplarda imal edilmiştir.

DUCTUBE - Kauçuk borular, flexibl çapraz takviyelidir, 38 den 200 mm Ø çapları arasında 6 m den 18 m'e kadar standart boyludur.

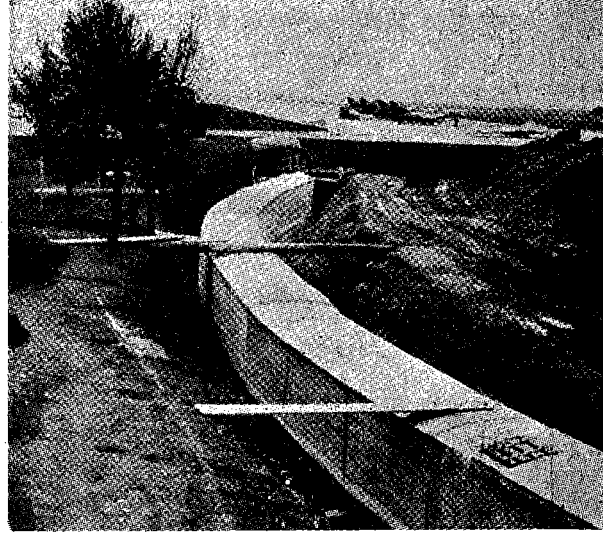
Kanal ve tünel inşaatları

Kullanma yerleri olarak şunlar söylenebilir : Daire kesitli kanallar (Resim 1, Tablo 1) minimum debi kanalı olan veya olmıyan (Resim 2), resmi veya özel sektöre ait kanalizasyon, drenaj, sulama, cebri borular veya benzerlerinde, kurbli (Resim 3) veya diğer şekillerde olabilirler.

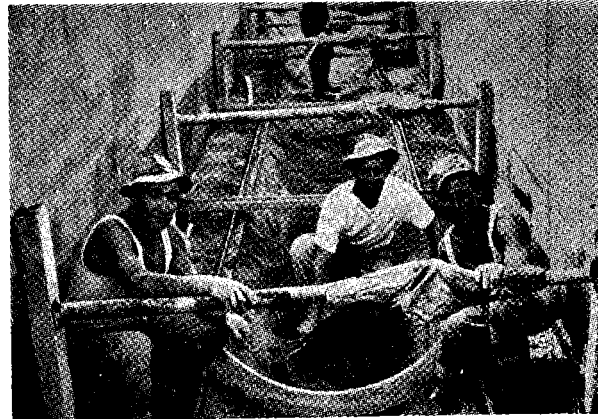
İnşaat sırası şöyledir : Kanal kazısı, ara ve baş gablonlarının konulması, (Resim 9 arkada), kanal tabanının betonlanması (Resim 4) (minimum debi kanalı için evvelce hazırlanmış kalıp kullanılır) (Resim 2) sonra varsa betonarme demir teçhizatının yerleştirilmesi (Resim 5 ve 6) kauçuk kalıbı aşağıya bastırarak takozların yerleştirilmesi (Resim 7, 8) bundan sonra da 30-40 cm yeni betonlanmış taban betonunun üzerine derzsiz olarak devamlı bir kanal inşasını temin edecek olan kauçuk kalıp konulması (Resim 9 ve 10). Bir kompresör yardımı ile bu borunun şişirilmesi (Resim 11), betonlama (Resim 8) ve kalıbın alınması yani içindeki havanın boşaltılması, (hava durumuna göre 8 ilâ 15 saat sonra olur) (Resim 9), hemen mütebaki kısma kalıp yerleştirilerek devam edilir. (Resim 10). Betonlama sırasında kalıp iç basınca 0,25 0,70 kg/cm² arasında olup bunu temin için meselâ 23 m lik bir kalıpta 5 ilâ 10 dakikaya ihtiyaç vardır.

Kanal çapı ile min. duvar kalınlığı arasındaki bağlantı Resim 1 ve Tablo 1 deki gibidir. Demir teçhizatlı Kanal ve boru inşaatlarında kauçuk kalıplar kullanıldığında lüzumlu teçhizat miktarları muhtelif toprak yüklerine göre Tablo 2 de verilmiştir.

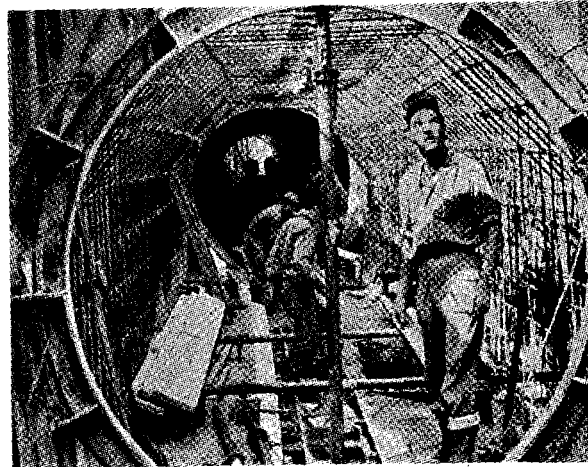
Betonlama esnasında vibratör doğrudan doğruya kauçuk kalıba temas ettirilir, böylece vibrasyon bütün kalıp üzerine dağılarak Kanal veya borunun iç yüzeyi çok düzgün ve parlak bir hale gelir ve sıkı bir beton temin edilir. Günlük çalışma temposu 1000 mm çapa kadar 20-22 m, 1000-2000 mm çap arasında 10-12 m ve 2000 mm çap (Resim 11) üzerinde yaklaşık olarak 10 m dir.

Resim : 3 — 1800 mm Ø kurbli drenaj kanal

Resim : 4 — Kauçuk kalıp konmadan kanal tabanının betonlanması

Resm : 6 — Taban betonundan sonra teçhizatın yerleştirilmesi

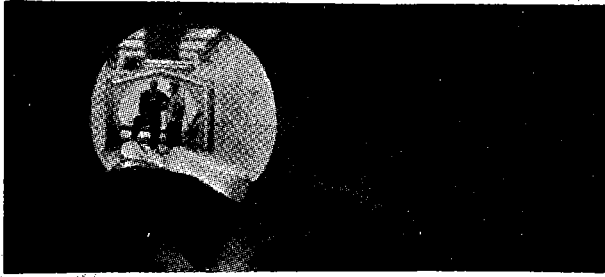
Tablo : 1 — Pnömatik kauçuk kalıplarla inşa edilen beton kanalların 4 t/m² lik bir toprak yüküne göre normal duvar kalınlıkları (Resim 1'e bakınız)

Kanal iç çapı (mm)	Duvar kalınlıkları (cm)			Beton miktarı (1 m için m ³)
	(a)	(b)	(c)	
400	12	8	12	0,220
600	12	8	12	0,303
800	15	10	15	0,592
1000	15	10	15	0,780
1200	18	12	18	1,123
1500	18	12	18	1,480
1800	27	18	27	2,527
2000	30	20	30	3,118
2200	33	22	33	3,773
2500	33	22	33	4,440

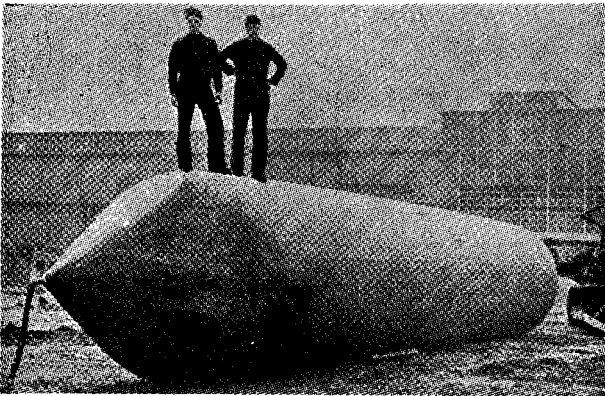
Resim : 8 — Kauçuk kalıbın betonlamadan evvel tesbiti

Resim : 9 — Pnömatik kauçuk kalıp devamında tekrar kullanılmak üzere kısa bir zaman sonra çekilir

Resim : 10 — Havasının boşaltılması ile kalıbın indirilmesi

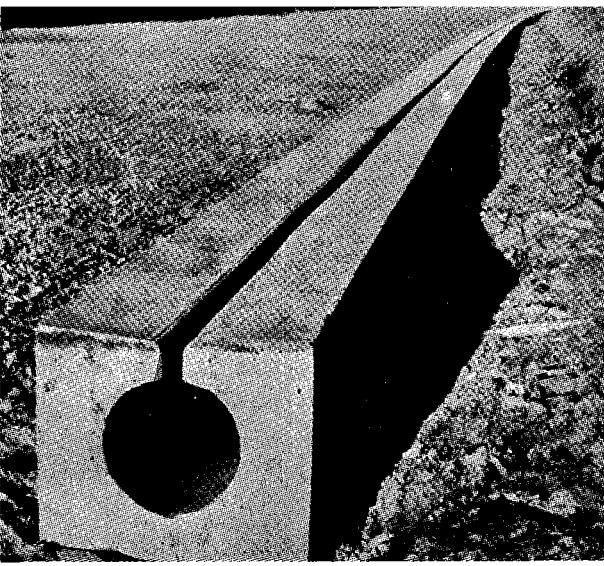
Resim : 11 — Pnömatik kauçuk kalıp Ø 2000 mm iç çap için hava ile doldurulduktan sonra

TABLO 2 PNÖMATİK KAÜÇÜK KALIPLARLA İNŞA EDİLEN BETON KANALLARIN MUHTELİF TOPRAK YÜKLERİNE GÖRE EBATLARI VE TEÇHİZAT MIKTARLARI (RESİM 1 ve 5 BAKINIZ)

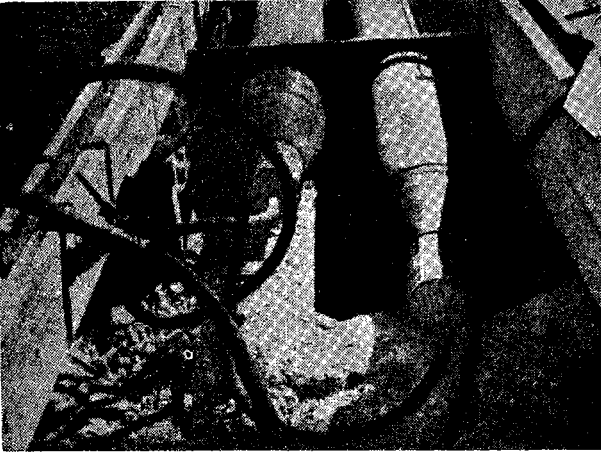
KANAL VEYA BORUNUN İÇ ÇAPı mm	DUVAR KALINLIĞI (Cm)			MUHTELİF TOPRAK YÜKLERİNE (1/m ²) GÖRE kg/m OLARAK Sİİ DEMİR İHTİYACI				
	TABAN DUVAR	TAVAN	BETON MİKTARI m ³ /m					
				2	4	6	8	10
1 800	22	15	218	66				
	27	18	253		84	109		
	30	20	274				120	142
2 000	30	20	312	73	92	134		
	33	22	338				145	169
	33	22	377	82	117	150		
2 200	38	25	420				165	190
	33	22	444	100	154			
	38	25	491			167	215	
2 500	45	30	559					215
	38	25	566	113	174			
	45	30	642			212	244	292
2 800	38	25	618	144	226			
	45	30	701			226	310	
	50	35	759					310

EİA - Kauçuk kalıpları ile yapılan yukarıda belirtilmiş monolitik inşaat sisteminin teknik ve ekonomik şu faydaları vardır :

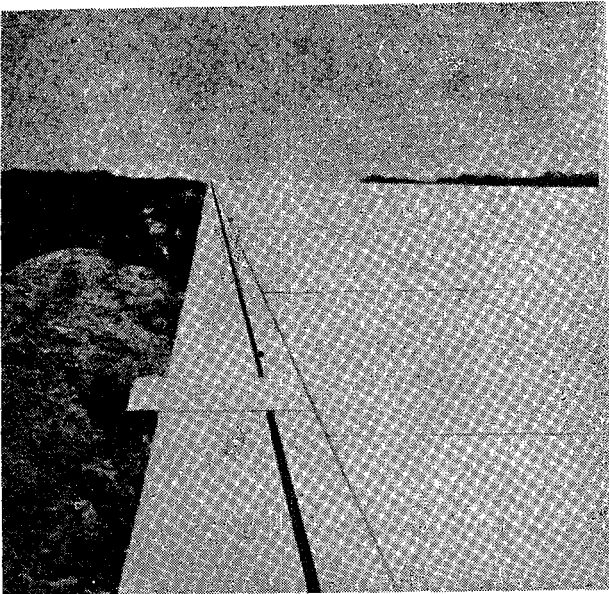
Kanal yan duvarlarına iyi intibak sayesinde dış yüklerle karşı yüksek mukavemet, tabii toprağa ankastre olan ve kesit içindeki eğilmeli çekme gerilmeleri azalmış kemer kirişi sayesinde boyuna istikamette daha

Resim : 13 — Bir karayolu kenar drenaj kanalı

Resim : 14 — Kauçuk kalıplar yarıklı kanalda betonlanmadan evvel

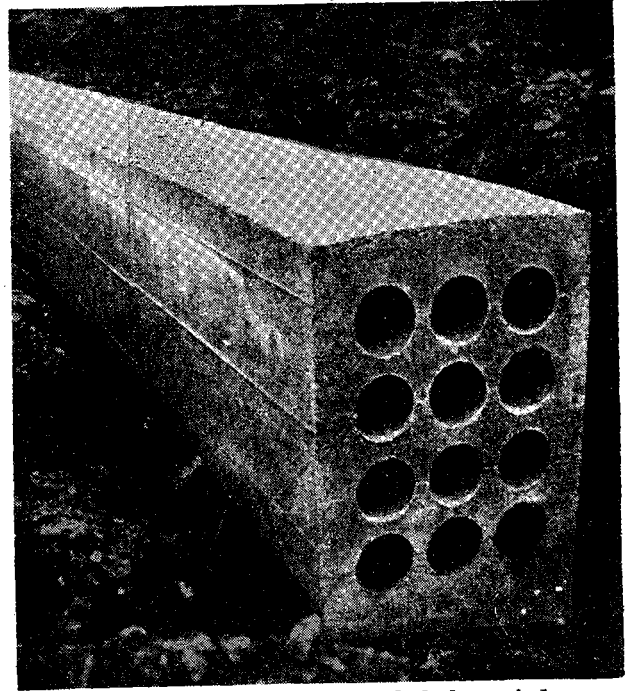

Resim : 14 — Bir hava meydanının yarıklı kanalla yüzey drenajı

iyi bir yük dağılımı, araziye daha iyi intibak sayesinde faydalı statik şartlar, kurların en küçük yarıçapı kalıp yarıçapının 30 misli alınmak üzere hiç bir ilâve çalışmayı icap ettirmeden teminedilmesi, derzlerin kalkması ve parlak iç yüzü sayesinde akma hızının yükselmesi, derz izolasyonu probleminin kalkması, kalıpların yapılması ve sökülmesinde daha az masraf, vinç ve sair âletlere ihtiyaç kalmaması, kalıplar için daha az depo sahası, kalıpların çabuk sökülmesi ve çok miktarda tekrar kullanılması sayesinde daha kısa bir inşaat müddeti, daha az kalıp masrafı ve kullanım kolaylığı.

Trafik olan yüzeylerin drenaj kanalları

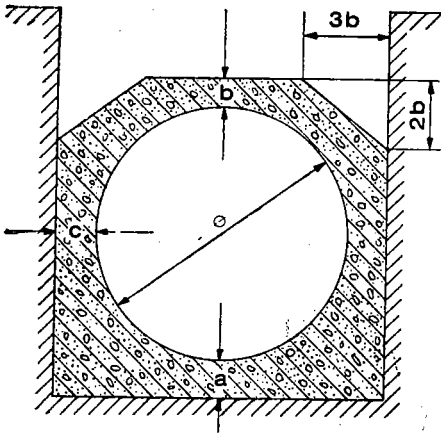
Kesiti Şekil : 12'deki gibi olan beton kanallar, karayolları (Resim 13) hava meydanları (Resim 14, 15) ve diğer trafik olan yüzeylerin yüzey drenajlarında kul-

Resim : 16 — Kauçuk boru kalıpla yerinde dökülen 12 yollu kablo kanalı

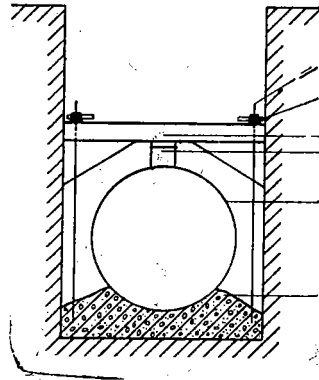
lanılır. Bu inşaat tekniğinde bir terakkiyi göstermekte ve masrafların azaltılmasını temin etmektedir.

İnşaat sırası şöyledir : Kanal kazısı, kenar kalıplarının konulması, (ekseriya çeliktir), kanal tabanı eğiminin ölçülmesi ve yükseklik kazıklarının çakılması, teçhizatın konulması (Resim 12 ve 14), kanal kesiti tabanının bütün kanal boyunca dökülmesi, kauçuk kalıbın temel betonu üzerine şablonlar arasına yerleştirilmesi, (Resim 14), kalıpların şişirilmesi, temel betonunun başladığı yerden başlayarak betonlama, üst yarık kalıp ve kamalarının yerleştirilmesi ve betonlamanın bitirilmesi, 5 saat sonra yarık kalıbının sökülmesi ve hava suhuneğine göre 6 - 12 saat sonra kauçuk kalıbın söndürülerek işin devam edilecek kısmına çekilmesi. Yarık kalıbının çelik kalıp olması iyi netice vermektedir.

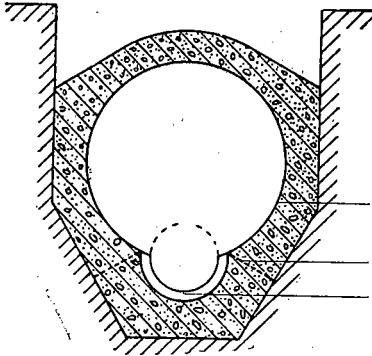

dia	a cm	b cm	c cm
40	12	8	12
60	12	8	12
80	15	10	15
100	15	10	15
120	18	12	18
150	18	12	18
180	27	18	27
200	30	20	30
220	33	22	33
250	33	22	33

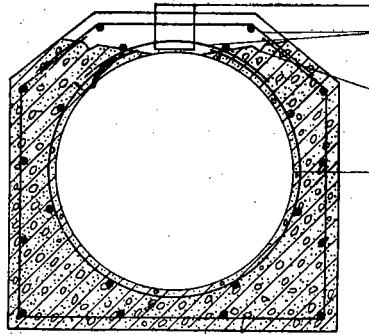
Resim : 1 — Drenaj kanalı kesiti

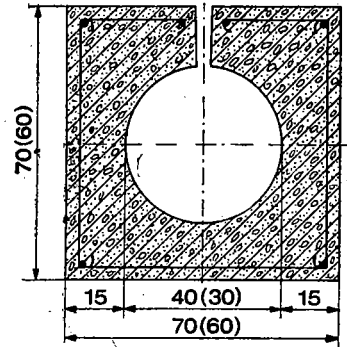
Resim : 7 — Pnömatik kalıbın betonlama esnasında yukarı kalkmasına karşı mesnetlendirilmesi

Resim : 2 — Min. debi kanallı drenaj kanalı

Resim : 5 — Drenaj kanalında teçhizat teskili

Resim : 12 — Yüzey drenaj kanalı kesiti

Bu drenaj usulünün faydaları : Trafik sahının yanında devamlı bir yarık sayesinde çabuk ve emin bir sağı drenajı, kalkmış olan boru derzleri ve parlak iç sağı sayesinde akım hızının yükselmesi, yüklere karşı yüksek mukavemet ve teçhizat değıştirmeleri ile mevzili ihtiyaçlara uyma kabiliyeti, kanal aksının yola kolayca uyabilmesi ve yalnızca su püskürterek drenaj kanalının çabuk ve rasyonel olarak temizlenebilmesi, hususihallerde bu temizleme ucuna bir demir kaşık veya fırça takılmış bir halatın bir vasıta ile çekilmesi ile de temin edilebilir.

Diğer kullanıma yerleri

38 - 200 mm Ø ebadında olan Ductube - Kauçuk borular ile şunlar da yapılabilir : Bir veya daha fazla yollu kablo kanalları (Resim 16) trafik yollarının alt geçitleri, Dağıtma ve trafo istasyonları, köprü vs. nin geçitleri, maden galerileri ve tünellerin drenaj boruları,

beton soğutma kanalları, baraj ve su bendlerinin injeksiyon ve su tahliyesinde, yapı kısımlarında ağırlık azaltması için bırakılacak boşlukların teşkilinde, prefabrikte inşaat kısımları ve beton yapılarda, endüstri ve fabrika inşaatlarında zayıf ve kuvvetli akım kablo kanallarının kat döğemelerindeki teşkillinde.

Kauçuk boruların iç takviyeleri o şekilde hususil edilmiştir ki söndürme esnasında meydana gelen 3 eksenli hareket kauçuk borunun her noktasının betondan kolayca ayrılmasını sağlar. Havası bırakılan boru bir taraftan da ucuna bağlı halat vasıtasıyla çekilerek yeni kullanma yerine hemen kullanmak üzere getirilir. Bu kalıplar rahatça birkaç yüz defa kullanılabilir.

Diğer bir kullanma şekli de beton tank ve sığınak inşaatları kalıbıdır.

Ayrıca yüklerin kaldırılmasında ve inşaat kısımlarının yüzdürülmesinde hava deposu yerine kullanılabilir.